

Streszczenie

Spora część decyzji, z jakimi musimy się zmierzyć w codziennym życiu, podejmowana jest w sposób impulsywny i niekoniecznie zgodny z naszymi deklarowanymi celami i ocenami.

Ma to miejsce szczególnie wtedy, gdy sposób przedstawienia dostępnych alternatyw jest na tyle skomplikowany, że nasz system poznawczy sobie z nimi nie radzi (np. niejasno sformułowana umowa, zawiła oferta handlowa). Z teorii dwóch typów przetwarzania wynika, że ograniczenia w zakresie pamięci roboczej powinny wiązać się z podejmowaniem bardziej ryzykownych decyzji i większą dewaluacją odroczonej nagrody. Badania dostarczają jednak niespójnych wyników na ten temat. W niniejszej pracy podjęto próbę rozstrzygnięcia tej niespójności w badaniu eksperymentalnym, w którym przeprowadzono trening pamięci roboczej. Przyjęto, że jeśli pamięć robocza ma wpływ na podejmowanie decyzji i wartościowanie odroczonej nagród, to jej usprawnienie powinno przełożyć się na mniej ryzykowne decyzje i większe docenianie odroczonej gratyfikacji. Z kolei badania nad treningami pamięci roboczej spotykają się często z zarzutem braku odwołania do teorii wyjaśniającej mechanizm ich skuteczności. Zaproponowany w niniejszej pracy model teoretyczny odpowiada również na ten problem. Aby sprawdzić, czy zwiększając sprawność pamięci roboczej można osiągnąć pozytywny transfer na podejmowanie decyzji i wartościowanie odroczonej nagród, przeprowadzono intensywny trening pamięci roboczej. Efekty treningu sprawdzano w obszarze transferu bliskiego i dalekiego. Transfer bliski dotyczył dwóch aspektów sprawności pamięci roboczej (ang. working memory capacity) mierzonych w dwóch paradygmatach:

- (1) złożonych zadań pojemnościowych (ang. complex span tasks) – jako pojemność pamięci roboczej i
- (2) (2) n-wstecz (ang. n-back) – jako sprawność aktualizacji pamięci roboczej.
- (3) Transfer

daleki dotyczył podejmowania ryzykownych decyzji, operacjonalizowanych za pomocą zadania Iowa Gambling Task, i wartościowania odległych nagród, operacjonalizowanych za pomocą zadania Delay Discounting i Probabilistic Discounting. Transfer daleki mierzono w trzech warunkach obciążenia poznawczego: niskim, średnim i wysokim. W wyniku treningu zaobserwowano poprawę w zakresie sprawności aktualizacji pamięci roboczej, co przełożyło się na zmniejszenie dewaluacji odroczonej pewnych nagród. Przeprowadzone badania nie wykazały jednak, by trening okazał się efektywny w zakresie poprawy pojemnościowego aspektu pamięci roboczej. Nie zaobserwowano również wpływu treningu pamięci roboczej na podejmowanie ryzykownych decyzji. Obciążenie pamięci roboczej za pomocą zadań pojemnościowych nie wykazało wpływu na podejmowanie ryzykownych decyzji ani wartościowanie odroczonej nagród. Uzyskane wyniki wskazują na trzy ważne i stosunkowo

nowe osiągnięcia teoretyczne. Po pierwsze, trening pamięci roboczej może poprawiać niektóre aspekty funkcjonowania poznawczego człowieka. Po drugie, pamięć robocza odgrywa istotną rolę w wycenianiu pewnych odroczonej nagród. Odwołując się do teorii dwóch typów przetwarzania można uznać, że poprawa aktualizacji pamięci roboczej pozwoliła na ulepszenie działania drugiego (refleksyjnego, analitycznego i sekwencyjnego) typu przetwarzania i zmianę w zakresie preferencji odroczonej pewnych nagród. Po trzecie, wyniki przeprowadzonych badań sugerują, że aktualizacja pamięci roboczej może odgrywać ważną rolę w zwiększeniu skuteczności epizodycznego myślenia o przyszłości poprzez wzmocnienie zdolności do konstruowania precyzyjnego obrazu siebie i przyszłej sytuacji podczas dokonywania wyceny odroczonej nagrody.

Słowa kluczowe: wartościowanie odroczonej nagród, podejmowanie ryzykownych decyzji, sprawność pamięci roboczej, pojemność pamięci roboczej, aktualizacja pamięci roboczej, trening pamięci roboczej.